

KHAI THÁC GIÁ TRỊ DI SẢN VĂN HOÁ LÀNG THỔ HÀ GẮN VỚI PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG

EXPLOITING THE CULTURAL HERITAGE VALUES OF THO HA VILLAGE WITH SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT

*Nguyễn Thị Thu Mai, Hoàng Thị Thanh, Phan Thị Phương Mai**

Ngày tòa soạn nhận được bài báo: 06/9/2021

Ngày nhận kết quả phản biện đánh giá: 02/03/2022

Ngày bài báo được duyệt đăng: 28/03/2022

Tóm tắt: Là một làng nghề nổi tiếng mang đậm dấu ấn văn hoá cổ vùng Kinh Bắc, Thổ Hà là một điểm đến có rất nhiều tiềm năng phát triển du lịch của tỉnh Bắc Giang. Tuy nhiên, thực tế việc khai thác các giá trị di sản văn hóa làng Thổ Hà phục vụ cho hoạt động du lịch còn rất khiêm tốn và gặp nhiều khó khăn. Trên cơ sở khái quát về tiềm năng du lịch di sản văn hoá của làng Thổ Hà và đánh giá thực trạng hoạt động du lịch tại điểm đến này, bài viết đưa ra một số định hướng cho việc khai thác giá trị di sản văn hoá làng Thổ Hà gắn với phát triển du lịch bền vững.

Từ khóa: Du lịch, phát triển bền vững, di sản văn hoá, Thổ Hà

Abstract: As a famous craft village imbued with the ancient culture of Kinh Bac region, Tho Ha is a destination with a lot of potential for tourism development in Bac Giang province. However, in fact, the exploitation of cultural heritage values of Tho Ha village for tourism activities is very modest and faces many difficulties. On the basis of an overview of the cultural heritage tourism potential of Tho Ha village and an assessment of the current status of tourism activities in this destination, the article gives some orientations for the exploitation of cultural heritage values of Tho Ha village associated with sustainable tourism development.

Keywords: Tourism, sustainable development, cultural heritage, Tho Ha

I. Đặt vấn đề

Cùng với sự phát triển của du lịch Việt Nam, du lịch Bắc Giang đã khởi sắc và đóng góp đáng kể vào sự phát triển kinh tế của tỉnh. Trước khi chịu ảnh hưởng bởi dịch bệnh Covid, du lịch Bắc Giang

đã liên tục tăng trưởng. Năm 2017, Bắc Giang đón trên 1,2 triệu lượt khách, gấp hơn 2 lần so với năm 2016, 3 lần so với năm 2015. Năm 2019, số khách du lịch đạt gần 2 triệu lượt, trong đó khách quốc tế đạt khoảng 29 nghìn lượt, tăng 79%;

* Khoa Du lịch - Trường Đại học Mở Hà Nội

khách trong nước hơn 1,97 triệu lượt, tăng 32% so với năm 2018.

Nằm trong hệ thống các tuyến điểm du lịch tiêu biểu của Bắc Giang, cũng như nhiều điểm đến trên địa bàn tỉnh, làng Thổ Hà là một trong những điểm đến đang ngày càng được nhiều khách du lịch biết tới. Tuy nhiên, thực tiễn phát triển du lịch ở Việt Nam trong thời gian gần đây đã cho thấy, du lịch đại trà phát triển nhanh chóng với sự quá tải tại một số điểm đến nổi tiếng đã tạo ra áp lực rất lớn đối với môi trường thiên nhiên, văn hoá, xã hội. Nhiều điểm đến du lịch đã bắt đầu phải trả giá cho sự tăng trưởng nóng khi ô nhiễm không khí, đất và nước đều gia tăng; những giá trị văn hoá truyền thống bị xói mòn, lối sống của người dân địa phương biến đổi; những vấn nạn xã hội xuất hiện và có xu hướng gia tăng. Báo cáo Năng lực cạnh tranh du lịch toàn cầu 2019 của Diễn đàn Kinh tế Thế giới (WEF) cho thấy, trong khi tài nguyên du lịch văn hoá và du lịch tự nhiên của Việt Nam có thứ hạng khá tốt (29 và 35) thì mức độ bền vững về môi trường lại đang ở mức báo động (121).

Để tránh những hệ lụy đáng tiếc mà một số điểm đến du lịch nổi tiếng của Việt Nam đang đối mặt, phát triển du lịch bền vững là sự lựa chọn tối ưu cho các điểm đến du lịch ngay từ giai đoạn đầu trong chu kỳ phát triển và Thổ Hà không phải là ngoại lệ. Theo đó, tiềm năng du lịch của Thổ Hà cần được khai thác một cách hợp lý cùng với sự đảm bảo tăng trưởng kinh tế, đảm bảo tính toàn vẹn của môi trường, đảm bảo công bằng xã hội và tôn trọng các giá trị văn hóa địa phương, đồng thời cung

cấp trải nghiệm giá trị cho du khách và giảm thiểu những thiệt hại do hoạt động du lịch gây ra.

II. Một số vấn đề lý luận và phương pháp nghiên cứu

Trong quá trình bảo tồn và phát huy, giá trị của các di sản - thông qua hoạt động du lịch đã được chuyển tải rộng rãi đến công chúng, mang lại nguồn lợi kinh tế đáng kể. Tuy nhiên, theo quan điểm phát triển bền vững, lợi ích kinh tế mới chỉ là một trong những điều kiện của phát triển bền vững điểm đến du lịch. Một điểm đến du lịch muốn phát triển bền vững cần phải giải quyết hài hoà mối quan hệ giữa bảo tồn và phát triển sao cho đáp ứng được những nhu cầu hiện tại mà không ảnh hưởng, tổn hại đến khả năng đáp ứng nhu cầu của các thế hệ tương lai (WCED, 1987).

Theo Tổ chức Du lịch Thế giới, phát triển du lịch bền vững phải tính đến những tác động về các mặt kinh tế, văn hoá-xã hội và môi trường trong hiện tại và tương lai, cân bằng lợi ích của các bên liên quan gồm khách du lịch, cộng đồng dân cư địa phương và doanh nghiệp (UN-WTO, 2010). Do đó, việc khai thác giá trị văn hoá làng Thổ Hà phải đáp ứng được các yêu cầu này.

III. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết được thực hiện dựa trên việc thu thập và phân tích các dữ liệu thứ cấp liên quan đến chủ đề nghiên cứu. Ngoài ra, phương pháp khảo cứu thực tế và phỏng vấn chuyên gia (đại diện cơ quan quản lý nhà nước về du lịch, đại

diện doanh nghiệp, đại diện cộng đồng địa phương) được thực hiện để thu thập dữ liệu cho nghiên cứu. Dữ liệu thu thập được được phân tích bằng cách mã hóa và phân nhóm thành các chủ đề tương ứng với các nội dung chính của nghiên cứu, sau đó được thể hiện ở các nội dung liên quan dưới dạng các nhận định để làm rõ kết quả nghiên cứu.

IV. Kết quả nghiên cứu

4.1. Khái quát tiềm năng du lịch di sản văn hoá của Thổ Hà

Là một làng nghề nổi tiếng mang đậm dấu ấn văn hoá cổ vùng Kinh Bắc, các giá trị di sản văn hoá đặc biệt có thể khai thác cho hoạt động du lịch của Thổ Hà là hệ thống các công trình kiến trúc - di tích văn hoá lịch sử, nếp sống và các hoạt động của cộng đồng dân cư gắn với nghề truyền thống.

Thổ Hà có một hệ thống các di tích - công trình kiến trúc có giá trị văn hoá lịch sử, tiêu biểu cho kiến trúc cổ của làng quê Bắc Bộ. Cùng với các di tích văn hoá lịch sử được xây dựng vào khoảng thế kỷ XVI - XVII đã được Nhà nước công nhận gồm Đình, Chùa, Văn Chi, cổng làng Thổ Hà, những ngôi nhà cổ hàng trăm năm tuổi nằm trong những ngõ nhỏ hẹp sâu hun hút cũng là những công trình chứa đựng nét kiến trúc cổ độc đáo, cũng là không gian văn hoá, tâm linh, sinh hoạt của cư dân. Đình Thổ Hà mang phong cách nghệ thuật kiến trúc và điêu khắc độc đáo thời Lê, còn lưu giữ 9 tấm bia cổ và một số tác phẩm điêu khắc, chạm trổ tinh vi. Văn Chi của làng thể hiện tinh thần hiếu học qua những tấm bia đá ghi danh các thí sinh đã đỗ đạt

qua các triều đại. Cổng làng Thổ Hà được đánh giá là một trong những cổng làng đẹp nhất ở vùng sông Cầu - cổ kính nhưng bề thế, thể hiện sự thịnh vượng trong quá khứ của một làng nghề nổi tiếng. Các công trình kiến trúc - di tích văn hoá lịch sử của Thổ Hà mang dấu ấn của một làng quê thuần Việt với hình ảnh tiêu biểu của cây đa, bến nước, sân đình. Quần thể này không chỉ có tiềm năng thu hút khách du lịch quốc tế mà còn có sức hấp dẫn rất lớn với khách du lịch trong nước muốn tìm về những giá trị văn hoá, lịch sử truyền thống của người Việt.

Vốn là một trong những chiếc nôi của nghề gốm, nghề gốm ở Thổ Hà có từ thế kỷ thứ XII và rất nổi tiếng với các sản phẩm gốm đặc trưng có sắc nâu đỏ sẫm và độ bền rất cao. Mặc dù, nghề gốm đã mai một nhưng dấu tích của làng nghề gốm vẫn thấy được qua những công trình kiến trúc của làng, trên những mảng tường thô không nơi nào có hiện phủ đầy rêu phong, được xây ghép từ các mảnh gốm lớn, mảnh tiểu sành phế phẩm. Các sản phẩm gốm đặc trưng của Thổ Hà vẫn hiện diện ở nhiều ngôi nhà trong làng như chum, chĩnh, vại, đỉnh, lư hương... Tuy không còn nguyên vẹn do việc xây dựng nhà cửa ở Thổ Hà diễn ra liên tục trong những năm qua, nhưng những dấu tích còn lại minh chứng cho lịch sử nghề gốm và sự thăng trầm của làng nghề vẫn có giá trị đặc biệt với khách du lịch văn hoá, lịch sử, các nhà nghiên cứu, học sinh, sinh viên.

Bên cạnh đó, mặc dù mới có khoảng trên 30 năm tuổi nhưng nghề làm bánh đa ở Thổ Hà đã phát triển rất nhanh chóng,

góp phần làm mới hình ảnh của làng. Với trên 1.000 hộ dân, hầu hết các gia đình ở Thổ Hà đều làm nghề tráng bánh. Lá bánh được trải trên phen tre phơi khắp các khoảnh sân, con đường, ngõ ngách trong làng. Tất cả các công đoạn làm bánh - từ khâu ngâm gạo, xay bột đến tráng bánh, phơi bánh, cắt bánh... đều đòi hỏi kỹ thuật khéo léo, kinh nghiệm của người thợ và hoạt động tham gia vào quy trình làm bánh có thể trở thành trải nghiệm nghề thú vị đối với khách du lịch bên cạnh các hoạt động tham quan làng cổ. Bánh đa nem Thổ Hà với thương hiệu đã được người tiêu dùng nhận diện và được cấp chứng nhận đăng ký nhãn hiệu tập thể cũng là một sản phẩm bổ sung vào giá trị của chương trình du lịch mang đặc trưng của Thổ Hà.

Tiềm năng du lịch của Thổ Hà không chỉ nằm ở các quần thể các công trình kiến trúc – di tích văn hoá lịch sử, các hoạt động của cộng đồng gắn với nghề truyền thống mà còn có thể tìm thấy trong bản sắc, lối sống, tính cách người Thổ Hà. Người dân Thổ Hà nhanh nhạy và linh hoạt trước những biến đổi của thời cuộc. Khi nghề gốm mất dần vị thế, người dân Thổ Hà đã chuyển sang nghề làm bánh đa và buôn bán để mưu sinh. Đời sống kinh tế phát triển khiến bộ mặt làng có nhiều đổi thay, nhưng người dân Thổ Hà vẫn giữ gìn nếp sống truyền thống đậm nghĩa tình và bản sắc văn hoá của họ, đó là giữ gìn nền nếp gia phong, dạy dỗ con cháu kế thừa và thực hành

những giá trị truyền thống tốt đẹp. Bức chữ “Mỹ tục khả phong” trên bức hoành phi đã tồn tại trên 300 năm ở đình làng Thổ Hà là niềm tự hào của dân làng.

Cuối cùng, Thổ Hà còn nổi tiếng với di sản văn hoá phi vật thể của nhân loại - Dân ca Quan họ[†] với các nghệ nhân trình diễn hàng đầu: “*về Thổ Hà mới ra quan họ*”. Tất cả những giá trị này là nguồn tài nguyên quý giá, có thể khai thác để phát triển du lịch.

4.2. Thực trạng phát triển du lịch Thổ Hà

Mặc dù sở hữu nguồn tài nguyên nhân văn độc đáo, được Tổ chức kỷ lục Việt Nam công nhận là một trong những điểm đến du lịch hấp dẫn nhất Việt Nam trong nhóm các làng cổ nhưng thực tế việc khai thác các giá trị di sản văn hóa làng Thổ Hà cho hoạt động du lịch còn rất khiêm tốn và gặp nhiều khó khăn, cụ thể là:

4.2.1. Các chương trình quảng bá về du lịch Bắc Giang, du lịch Thổ Hà ít và thiếu tính hệ thống, hiệu ứng truyền thông thấp

Công tác xúc tiến trong những năm gần đây đã được Sở Văn hoá Thể thao và Du lịch, Hiệp hội du lịch tỉnh Bắc Giang chú trọng hơn trước với một số hình thức xúc tiến như: tham gia hội chợ chuyên đề du lịch (Hội chợ du lịch quốc tế Việt Nam - VITM), tham gia sự kiện du lịch (Ngày hội du lịch TP. Hồ Chí Minh), xây dựng

[†] Ngày 30/9/2009, Dân ca Quan họ Bắc Ninh được UNESCO công nhận là di sản văn hoá phi vật thể đại diện của nhân loại.

và vận hành trang thông tin du lịch Bắc Giang... và đã đạt được những kết quả nhất định. Tuy nhiên, khách du lịch, kể cả khách du lịch nội địa vẫn ít biết đến Thổ Hà do các chương trình xúc tiến, quảng bá du lịch về Bắc Giang nói chung, Thổ Hà nói riêng chưa thành hệ thống, hiệu ứng truyền thông chưa cao. Chưa có kênh thông tin du lịch bằng tiếng nước ngoài cho khách du lịch quốc tế.

4.2.2. Sản phẩm du lịch, chương trình du lịch gắn với Thổ Hà ít, thời gian chương trình ngắn

Hầu hết các công ty du lịch ở cả hai đầu mối du lịch và trung chuyển khách lớn nhất Việt Nam là Hà Nội và TP. Hồ Chí Minh chưa phát triển các chương trình du lịch về Thổ Hà, chỉ có một vài công ty du lịch nhỏ chào bán chương trình du lịch trong ngày về Thổ Hà. Chương trình dành cho khách nội địa thường có chủ đề tâm linh và thăm quan làng nghề với độ dài từ 8-10 tiếng, chủ yếu kết hợp các điểm đến khác như chùa Phật Tích, chùa Bồ Đà, làng Vân Hà, làng gốm Bát Tràng, làng gốm Phù Lãng. Chương trình dành cho khách quốc tế thường có độ dài từ 5-8 tiếng, được thiết kế cho các nhóm khách nhỏ từ 02 người trở lên. Đối với các chương trình 8 tiếng, thực chất thời gian dành cho việc tham quan và thực hiện các hoạt động khác ở Thổ Hà thường chỉ chiếm phân nửa độ dài của chương trình. Dịch vụ ăn uống (ăn trưa) tại Thổ Hà cũng ít được các công ty du lịch đưa vào chương trình cho khách nước ngoài mà họ thường sử dụng dịch vụ này tại các điểm đến khác.

4.2.3. Lượng khách du lịch, tham quan thấp, phân bố không đồng đều trong năm, thời gian lưu lại ngắn, chi tiêu ít

Khách du lịch nội địa đến Thổ Hà chủ yếu là khách tự do, ít đi theo tour, phần lớn vào mùa xuân, sau dịp tết Nguyên Đán. Khách thường đi kết hợp với việc đi lễ ở các khu vực đền, chùa lân cận. Khách du lịch quốc tế đến Thổ Hà quanh năm, nhưng lượng khách còn rất thấp, trung bình chỉ đạt khoảng 200 khách/tuần. Khách đến Thổ Hà phần lớn là khách tự do, đi theo nhóm nhỏ vài ba người hoặc khách đoàn trên dưới 20 người trong một vài tour du lịch. Khách đến Thổ Hà vào những ngày cuối tuần trong lộ trình tour du lịch làng nghề: Bát Tràng, Phù Lãng, Thổ Hà. Thời gian khách lưu lại làng không dài - chỉ một vài tiếng với khoản chi tiêu rất thấp. Khách du lịch nội địa thường mua một số sản phẩm nổi tiếng của làng về làm quà như bánh đa, bánh đa nem, chè lam..., khách quốc tế ít mua những sản phẩm này hơn và thường chỉ mua nước đóng chai để sử dụng tại chỗ.

4.2.4. Việc khai thác giá trị các di sản hạn chế, nhiều di sản có giá trị không thuộc cấu phần của chương trình du lịch

Khi thăm Thổ Hà, các hoạt động chủ yếu khách tham gia là thăm quan Đình, Chùa và Văn chỉ của làng. Lượng khách thăm quan nhà cổ, thăm quan làng nghề có số lượng không nhiều, hoạt động trải nghiệm nghề truyền thống và đặc biệt là hoạt động thưởng thức dân ca Quan họ chưa được khai thác hiệu quả và không chính thức thuộc cấu phần của một chương

trình du lịch mà mới chỉ là một hoạt động mang tính bổ sung.

4.2.5. Điều kiện phục vụ du lịch hạn chế, thiếu tiện nghi và nhân lực, hiệu quả kinh tế mang lại từ du lịch thấp

Tại Thổ Hà, chưa có lực lượng nhân lực lao động trực tiếp tham gia phục vụ du lịch ngoài những người có trách nhiệm coi sóc Đình, Chùa, Văn chỉ của làng cùng một, hai người dân bản địa tham gia giới thiệu, cung cấp thông tin về Thổ Hà cho một số khách tự do. Ngoài ra, đội ngũ bán hàng, hát quan họ có khoảng trên 10 người. Các dịch vụ phục vụ du lịch còn rất hạn chế và có quy mô nhỏ. Trong làng không có cơ sở lưu trú du lịch, không có khu vệ sinh phục vụ du khách, tuy nhiên có khoảng dưới 10 hộ gia đình có tiềm năng tham gia cung cấp cơ sở lưu trú tại gia. Thổ Hà có nhà hàng nhưng quy mô nhỏ, chỉ phục vụ được từ 10-30 người, ngoài ra, có một số cửa hàng bán các sản phẩm đặc trưng của làng, chủ yếu phục vụ nhu cầu khách du lịch trong nước mà chưa thu hút được sự quan tâm của khách quốc tế. Vì các lý do trên, hiệu quả kinh tế mang lại từ du lịch và các dịch vụ đi kèm thấp.

Ngoài ra, hạ tầng giao thông về làng chưa hoàn thiện, việc đi lại giữa làng Thổ Hà với các điểm du lịch lân cận chưa thuận tiện cũng là nguyên nhân cản trở, gây khó khăn cho sự phát triển của du lịch.

4.2.6. Đầu tư cho du lịch hạn chế, người dân thiếu động lực tham gia phát triển du lịch, chưa có nhận thức đúng đắn, đầy đủ trong việc bảo vệ môi trường

Công tác thu hút vốn đầu tư phát

triển du lịch cho Thổ Hà vẫn còn rất hạn chế so với yêu cầu thực tiễn, chưa tương xứng với tiềm năng và thế mạnh về du lịch di sản. Đặc biệt, còn thiếu các giải pháp chính sách mang tính liên kết vùng để thu hút vốn đầu tư nhằm phát triển các loại hình du lịch đặc thù của địa phương, các hình thức liên kết trong du lịch, đầu tư từ ngân sách nhà nước cho phát triển du lịch của địa phương còn hạn chế.

Do nguồn khách ít, lợi ích kinh tế mang lại từ hoạt động du lịch không đáng kể và không ổn định so với các nghề làm bánh đa nem, tráng bánh đa, làm bún, kẹo lạc..., nên người dân Thổ Hà chưa có đủ động lực để tham gia phát triển du lịch. Ý tưởng về việc quy hoạch tổ chức hoạt động du lịch của Huyện như bố trí khu trình diễn, trải nghiệm nghề, quy hoạch khu chợ quê, tổ chức đội thuyền trên sông hay xây dựng mô hình du lịch cộng đồng gắn với bảo tồn nhà cổ... mặc dù có thể đa dạng hoá hoạt động tham quan, du lịch và kéo dài thời gian lưu lại làng của khách, mang lại nguồn thu cao hơn nhưng cũng chưa thu hút được sự quan tâm, hưởng ứng của người dân bởi sinh kế chính và ổn định của họ vẫn là làm nghề truyền thống hay buôn bán nhỏ.

Người dân Thổ Hà cũng chưa có nhận thức tốt trong bảo vệ, gìn giữ môi trường. Môi trường đất, nước, không khí của làng bị ô nhiễm bởi các hoạt động sản xuất và xây dựng. Không khí bị ô nhiễm do hàng trăm lò than hoạt động trong ngày và bởi nghề chăn nuôi lợn. Môi trường nước cũng bị ảnh hưởng nặng nề bởi thiếu hệ thống xử lý nước thải, nước sông quanh

làng bị ô nhiễm. Ngoài ra, rác thải sinh hoạt tuy đã được thu gom nhưng phế liệu xây dựng, xỉ than vẫn được đổ dọc bờ sông với khối lượng lớn do tốc độ xây mới, sửa sang nhà cửa ở Thổ Hà đã và đang diễn ra nhanh chóng. Vì vậy, đảm bảo vệ sinh, môi trường cũng là một vấn đề lớn đặt ra với Thổ Hà nếu muốn phát triển du lịch.

Rõ ràng ngoài tiềm năng du lịch nhân văn dồi dào, Thổ Hà đang đứng trước những khó khăn rất lớn về việc đảm bảo các điều kiện phù hợp để khai thác giá trị di sản phục vụ du lịch phát triển theo hướng bền vững.

V. Một số gợi ý khai thác giá trị di sản văn hoá gắn với phát triển du lịch bền vững tại Thổ Hà

Trên phạm vi toàn cầu, quan điểm về phát triển du lịch bền vững là quan điểm nhận được sự hưởng ứng rộng rãi của các thành phần tham gia vào du lịch bởi quan điểm này tập trung vào sự cân đối, hài hoà giữa các yếu tố kinh tế, môi trường, văn hoá - xã hội và con người. Khoản 14, Điều 3 Luật du lịch của Việt Nam qui định “Phát triển du lịch bền vững là sự phát triển du lịch đáp ứng đồng thời các yêu cầu về kinh tế, xã hội và môi trường, đảm bảo hài hoà lợi ích của các chủ thể tham gia hoạt động du lịch, không làm tổn hại đến khả năng đáp ứng nhu cầu về du lịch trong tương lai” (Luật du lịch, 2017). Như vậy, phát triển du lịch bền vững tại Thổ Hà phải đảm bảo được sự cân đối giữa việc khai thác với khả năng phục hồi của nguồn tài nguyên du lịch để luôn duy trì được tiềm năng cần thiết phục vụ cho hoạt động du lịch trong dài hạn; Đảm bảo những lợi ích

mang lại từ hoạt động du lịch được chia sẻ công bằng dựa trên mức độ đóng góp, tham gia của các thành phần liên quan. Để hiện thực hoá những yêu cầu này, giá trị di sản văn hoá của Thổ Hà cần được khai thác dựa trên các nguyên tắc và hướng thực hiện như sau:

Thứ nhất, đảm bảo tất cả các chủ thể tham gia và có liên quan đến hoạt động du lịch (bao gồm: Chính quyền các cấp, các đơn vị quản lý nhà nước về du lịch, các đơn vị kinh doanh dịch vụ du lịch, lưu trú, lữ hành và dịch vụ bổ sung, cộng đồng người dân ở Thổ Hà, du khách) có nhận thức đúng đắn về lợi ích của việc phát triển du lịch bền vững, về quyền lợi và trách nhiệm của cá nhân và cam kết thực hành các nguyên tắc phát triển du lịch trong khi tham gia vào quá trình phát triển du lịch của địa phương. Để thực hiện nguyên tắc này, cần đẩy mạnh các chương trình nâng cao nhận thức dưới nhiều hình thức phù hợp với đặc điểm của các nhóm đối tượng khác nhau như tuyên truyền, bồi dưỡng, học tập các kinh nghiệm điển hình...

Thứ hai, tất cả các thành phần tham gia vào quá trình phát triển du lịch được tham gia và có tiếng nói trong các quyết định chung để đảm bảo sự đồng thuận, tránh xung đột, mâu thuẫn trong quá trình triển khai. Trong đó, cần đặc biệt quan tâm đến ý kiến của cộng đồng dân cư địa phương ở Thổ Hà bởi đây chính là lực lượng tham gia và chịu ảnh hưởng trực tiếp trong quá trình phát triển du lịch. Các mô hình du lịch và hoạt động du lịch song hành phải được nghiên cứu, thử nghiệm và đánh giá kỹ càng, xây dựng lộ trình triển

khai, chuẩn bị các điều kiện về nguồn lực và dự báo nhu cầu của thị trường trước khi áp dụng triển khai trên phạm vi rộng để đảm bảo tính khả thi và hiệu quả về các mặt kinh tế, môi trường sinh thái, văn hoá – xã hội và con người cho Thổ Hà.

Thứ ba, đảm bảo các điều kiện phục vụ hoạt động du lịch, chất lượng các dịch vụ được cung cấp như vận chuyển, lưu trú, ăn uống, các hoạt động trải nghiệm tại chỗ. Theo đó, cần cải thiện những hạn chế về môi trường thông qua các biện pháp cụ thể như phân loại rác thải trước và trong khi thu gom, xử lý triệt để nguồn nước thải, hạn chế sử dụng than làm chất đốt...; về vận chuyển như nâng cấp tuyến đường bộ tiếp cận làng, bến thuyền và các phương tiện chuyên chở, bố trí bãi đỗ xe... đảm bảo sự an toàn, thuận tiện, thân thiện với môi trường; về nhân lực tham gia du lịch như quy hoạch về số lượng và vị trí nghề nghiệp, tiến hành đào tạo, bồi dưỡng nhân sự chuyên môn ở các vị trí quản lý, phục vụ trên cơ sở chuẩn hoá các tiêu chuẩn, quy trình làm việc, kết quả đầu ra ở mỗi vị trí công việc...

Thứ tư, đảm bảo việc duy trì và củng cố mối quan hệ chặt chẽ giữa các đối tác tham gia vào quá trình phát triển du lịch ở Thổ Hà, các địa bàn lân cận trong và ngoài tỉnh để tạo ra các sản phẩm du lịch đồng bộ và đa dạng trên cơ sở tập trung được thế mạnh của các bên. Cơ chế phối hợp, trách nhiệm và quyền lợi của mỗi bên cần được làm rõ, thống nhất và điều chỉnh linh hoạt trong quá trình thực hiện. Cơ quan quản lý ngành và chính quyền địa phương cần có biện pháp thiết thực để khuyến khích

cộng đồng tham gia du lịch như đầu tư thích đáng cho hạ tầng du lịch, có cơ chế ưu đãi về tiếp cận vốn, tiếp cận đất đai... với doanh nghiệp, với người dân tham gia phát triển du lịch. Các doanh nghiệp du lịch địa phương cần chủ động liên kết với các doanh nghiệp lữ hành tại các đầu mối lớn như Hà Nội, Quảng Ninh để hợp tác phát triển các chương trình du lịch và khai thác thị trường. Đảm bảo sự công bằng, minh bạch trong hoạt động liên kết. Đây cũng là nguyên tắc mấu chốt đảm bảo sự phát triển bền vững giữa các đối tác, theo đó, lợi ích mang lại từ hoạt động du lịch được chia sẻ công bằng theo mức độ đóng góp của mỗi đối tượng tham gia.

Thứ năm, khi du lịch phát triển, đảm bảo lượng du khách không vượt quá giới hạn về sức chứa của Thổ Hà, của các điểm tham quan, du lịch trong làng. Để có căn cứ thực hiện nguyên tắc này, với sự tham gia của các nhân tố liên quan đến du lịch, cơ quan quản lý nhà nước về du lịch cần xây dựng chiến lược và quy hoạch phát triển du lịch dài hạn gắn với việc bảo tồn các giá trị tài nguyên tự nhiên và tài nguyên văn. Trong đó, sức chứa về mặt không gian vật lý lẫn không gian văn hoá của mỗi điểm du lịch vào từng thời kỳ phải được tính toán, xác định cụ thể và tuân thủ nghiêm ngặt bởi các thành phần tham gia dưới sự giám sát của cơ quan quản lý nhà nước và chính quyền sở tại trong giai đoạn triển khai, thực hiện quy hoạch. Đồng thời, trong quá trình triển khai, các qui tắc ứng xử khi tham gia chương trình du lịch tại Thổ Hà cần được cam kết thực hiện bởi công ty gửi khách và du khách tham gia chương trình nhằm

hạn chế tối đa những tác động tiêu cực lên sự phát triển bền vững của điểm đến du lịch này. Có như vậy, các giá trị di sản của Thủ Hà sẽ được lưu giữ mãi cho các thế hệ tương lai.

Tài liệu tham khảo:

- [1]. World Economic Forum (2019), The Travel and Tourism Competitiveness Report.
[2]. World Council for Economic Development. (1987). *Our common future*,

World Commission on the Environment and Development. Oxford University Press, Oxford.

[3]. UNWTO (2014), UNWTO tourism highlights 2014 Edition.

[4]. Luật du lịch (2017).

[5]. Dulichbacgiang.gov.vn

Địa chỉ tác giả: Khoa Du lịch - Trường Đại học Mở Hà Nội

Email: maintt@hou.edu.vn

